

Ugdymo turinio kaita: kas lemia sėkmę?

2017
rugpjūtis,
Nr. 4 (160)

ISSN 1822-4156

1989–
1993

- Naujos visų mokomųjų dalykų programos

1994

- Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų projektai

1997

- Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos ir išsilavinimo standartai

2002

- Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos

2003

- Vidurinio ugdymo bendrosios programos

2008

- Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos

2011

- Vidurinio ugdymo bendrosios programos

2015

- Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas

Bendrojo ugdymo programų kaita nepriklausomoje Lietuvoje

Pagrindiniai klausimai

Kaip suprantamas ugdymo turinys?

Kodėl reikalinga ugdymo turinio kaita?

Kas yra pagrindiniai ugdymo turinio kaitos dalyviai?

Kaip vyksta ugdymo turinio kaitos procesas?

Kokie pagrindiniai ugdymo turinio kaitos taikiniai?

Ugdymo turinio kaitą Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, lemia sparčiai besikeičiančios gyvenimo sąlygos, sulėtėjusi ar tiesiog nevykstanti kurių nors ugdymo sričių pažanga, rengiamasis struktūriniai švietimo sistemos pokyčiai. Pagrindinės ugdymo kaitos sėkmės prielaidos yra šios:

- visų suinteresuotųjų šalių vienodas ugdymo turinio ne kaip atskiro reglamentuojančio dokumento, savaime lemiančio palankias permainas ir sėkmę, bet kaip daug sudedamųjų dalių turinčio proceso supratimas;
- ugdymo turinio kaitą skatinančių konkrečių priežasčių pagrindimas, viešinimas ir supratimas visoje švietimo bendruomenėje;
- ugdymo turinio kaitos racionalaus plano sudarymas ir laikymasis;
- visų ugdymo turiniu suinteresuotųjų šalių dalyvavimas kaitos procese nuo pat pirmųjų etapų, nes ugdymo turinio kaita pirmiausia yra visų – iniciatorių, administratorių, mokytojų, mokinių, tėvų (globėjų, rūpintojų), ugdymo proceso aprūpintojų, vertintojų – mokymosi ir tarpusavio sąveikos procesas;
- kompleksiškas požiūris į ugdymo turinio kaitą, reiškiantis, kad negali būti atskirta ir pakeista tik viena ugdymo proceso dalis, neatsižvelgiant, kaip tas pokytis veikia kitas dalis, ir kad vienintelis pokytis per trumpą laiką negali užtikrinti bendro ugdymo rezultatų pagerėjimo;
- nuostata, kad atnaujintas, pakeistas ugdymo turinys gali būti įgyvendinamas tik tada, kai kiekviena mokykla yra priėmusi (adaptavusi, pritaikiusi) nacionalinio lygmens ugdymo turinio gaires, kai yra parengtas ugdymo turinio įgyvendinimo kontekstas – galimybė naudotis naujomis ar pritaikytomis mokymo priemonėmis, pedagogai įgiję darbui reikalingų naujų gebėjimų ir žinių.

Kas yra ugdymo turinys?

Svarbiausias kiekvienos šiuolaikinės demokratinės valstybės uždavinys – ugdyti piliečius, gebančius aktyviai prisidėti prie savo šalies valstybingumo, taip pat prie demokratiniais principais ir vertybėmis grįsto visuomenės gyvenimo būdo kūrimo ir stiprinimo. Pagrindą tam visų pirma kuria švietimo sistema, nes nuo jos didžia dalimi priklauso, kaip visuomenė gyvens ateityje. Kiekvienos švietimo sistemos ypatumus lemia pasirinktas, sukurtas, susiklostęs ugdymo turinys. Turbūt nerasime nė vienos pasaulio valstybės,

kuri nereglementuotų ugdymo turinio nacionaliniu lygmeniu. Iš esmės visose valstybėse būtent nacionaliniu lygmeniu nustatomi bendrieji ugdymo tikslai. Paties ugdymo turinio struktūros skirtumus pirmiausia lemia valstybių sprendimai, kiek atsakomybės už ugdymo turinį palikti nacionaliniam lygmeniui, o kiek laisvės ir savarankiškumo suteikti mokykloms.

Ugdymo turinio (angl. *curriculum*) sampratų yra ne viena. Anglų edukologas Alex'as Moore'as primena, kad net ir užrašytas, užfiksuotas ugdymo turinys gali būti suprantamas skirtingai (1 lentelė).

1 lentelė. Ugdymo turinio samprata

Produktas	Žinios, gebėjimai, kurių įgijimas gali būti patikrinamas numatytais pasiekimų standartais
Procesas	Tai, kas vyksta mokykloje, klasėje – mokyklos ugdymo turinio parengimas, atvirumas vertinimui ir kaitai, reikšmių kūrimas, mąstymas ir demokratinis pedagoginis bendravimas
Praktika	Mokytojų patirtys, leidžiančios pasirinkti įvairius požiūrius ir perspektyvas
Kontekstas	Ugdymo turinio kaip produkto sąveika su išore, jo sąsajos su vadinamuoju nematomu ugdymo turiniu

Pagal: Alex Moore, 2015

Viena vertus, ugdymo turinys gali būti suprantamas labai siaurai – kaip tai, ko mokoma. Šia prasme tai yra mokomųjų dalykų turinys – programos, planai, laukiamų rezultatų aprašai. Taip suprantamam ugdymo turiniui būdingas apibrėžtumas, reglamentavimas įvairiais dokumentais, mokomąja medžiaga.

Kita vertus, ugdymo turiniu kartais vadinamas kompleksiškas ir sudėtingas procesas, kuris tikrove virsta tik mokytojui bendraujant su mokiniais klasėje. Taip suprantamas ugdymo turinys nėra vien tik programos, planai ar tiesiog iš anksto apibrėžti modeliai. Jam būdinga neapibrėžtumas, kontekstualumas, įvairumas, daugiaprasmiškumas ir nuolatinė kaita.

Taip ugdymo turinys suprantamas, pavyzdžiui, Škotijoje. Joje bendrasis ugdymas valstybiniame sektoriuje grindžiamas vadinamuoju meistriškumo ugdymo turiniu (angl. *Curriculum for Excellence*), kuriuo nusakomi keturi mokymosi kontekstai: 1) ugdymo turinio sritys ir dalykai; 2) dalykų ryšiai; 3) mokyklos etosas ir gyvenimas; 4) asmeninio tobulėjimo galimybės.

Kartais toje pačioje šalyje vienu metu nusistovi abi šios sampratos: viena – nacionalinio ugdymo turinio, kita – vietos (regiono, mokyklos) ugdymo turinio. Pavyzdžiui, Anglijos nacionalinis ugdymo turinys apibūdinamas kaip tik vienas kiekvieno vaiko ugdymo elementas. Juo nurodomi pagrindinių žinių metmenys, kuriais vadovaudamiesi mokytojai gali kurti pamokas platesniam mokyklos ugdymo turiniui, apibrėžiančiam mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų raidą. Tame pačiame Anglijos nacionaliniame dokumente pažymėta, kad mokyklos ugdymo turinį sudaro visos mokymosi ir kitos patirtys, kurias mokykla numato savo mokiniams. Taigi, priešingai nei nacionalinis, mokyklos lygio ugdymo turinys yra plačiosios sampratos pavyzdys.

Lietuvos Respublikoje įtvirtinta ugdymo turinio samprata yra gana plati, nes švietimo įstatymo 4 straipsnyje teigiama: „Ugdymo turinį sudaro tai, ko mokoma ir mokomasi, kaip mokoma ir mokomasi, kaip vertinama mokinių pažanga ir pasiekimai, kokios mokymo ir mokymosi priemonės naudojamos.“ Į tokią ugdymo turinio sampratą kreipia naujausi švietimo įstatymą papildantys dokumentai – Pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programų aprašas (2015), Geros mokyklos koncepcija (2015). Juose primenama, kad egzistuoja mokyklos, mokytojo planuojamas ir įgyvendinamas ugdymo procesas. Įstatymu įtvirtinti ugdymo turinio elementai šiuose dokumentuose papildomi dar vienu – mokinių jau turima patirtimi (1 pav.).

1 pav. Ugdymo turinio sudedamosios dalys

Be to, ir Lietuvos švietimo reformos praktika rodo, kad ugdymo turinio kaita suprantama ne vien kaip ugdymo programų kaita. Greta formaliojo ugdymo

bendrųjų programų jau ne kartą buvo tikslinamos ir keičiamos ir kitos ugdymo turinio dedamosios:

- vaikų ankstyvojo ugdymo programos, pavyzdžiui, 2014 metų dokumentuose „Išimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“, „Išimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos“ ir „Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa“ naujai apibrėžti išimokykliniam ir priešmokykliniam ugdymui keliami tikslai, numatomi pasiekimai;

- mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas, pavyzdžiui, 2004 m. patvirtinta „Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata“, o 2015 m. Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų aprašu ši tvarka pakoreguota ir pakeista;

Kodėl keičiamas ugdymo turinys?

Ugdymo turinys keičiamas, atnaujinamas atsižvelgiant į:

- visuomenės poreikius;
- mokinių mokymosi pasiekimus valstybės mastu;
- paties ugdymo turinio vertinimo rezultatus;
- pedagogikos mokslo naujoves.

Kintant pasauliui, keičiasi visuomenės veiklos aplinkybės. Tokie reiškiniai, kaip globalizacija, darnus vystymasis, migracija, tarpkultūriniai ryšiai, lygios galimybės, tolerancija ir daugelis kitų, mokslininkus ir

- aprūpinimas mokomosiomis priemonėmis, pavyzdžiui, 1998 m. decentralizuota mokyklų apsirūpinimo vadovėliais tvarka, o vėliau ji buvo periodiškai peržiūrima ir koreguojama.

Reikia pažymėti, kad buvusiomis reformomis itin daug pastangų buvo dedama dokumentų turinio, formų kaitai. Dažna to pasekmė – mokytojų ir mokinių nepasiruošimas ir sumaištis dėl neatitikties jau įprastiems dalykams. Todėl ugdymo turinio kaita Lietuvoje turėtų pasislinkti nuo ugdymo turinio kaip produkto į ugdymo turinio kaip proceso modelį.

praktikus verčia galvoti apie ugdymo tikslų, turinio koregavimą. Naujoms technologijoms keičiant bendravimo ir veikimo būdus, kinta mokytojo vaidmuo, mokymosi šaltiniai. Tai dar labiau stiprina nuostatą, kad švietime vyraus viena ar kita ugdymo ideologija, teorija turi būti peržiūrėta, patikslinta ir įvertintas jos taikymas esamomis sąlygomis.

Ugdymo tikslus apibrėžiančios ugdymo ideologijos klasifikuojamos įvairiai. Pavyzdžiui, amerikiečių edukologas Michael'is Stephen'as Schiro'as (2012) skiria keturias populiariausias ugdymo ideologijas (2 lentelė).

2 lentelė. Pagrindinės ugdymo ideologijos

Ugdymo ideologija	Ugdymo tikslas
1. Mokslinė akademinė	Padėti vaikui jaugti į savosios kultūros terpę, perimant į mokomuosius dalykus sujungtas mokslo žinias
2. Socialinio veiksmingumo	Padėti vaikui pasirengti visaverčiam gyvenimui visuomenėje, plėtojant kompetencijas, kurių prireiks ateityje
3. Į besimokantįjį orientuota	Išauginti harmoningą asmenį, atliepiant jo poreikius ir interesus, nulemtus individualių savybių
4. Socialinės rekonstrukcijos	Kurti prielaidas naujai, teisingesnei visuomenei, kurios visi nariai jaustų maksimalų pasitenkinimą

Pagal: M. S. Schiro, 2012

Pateiktos ugdymo ideologijų klasifikacijos autorius M. S. Schiro'as šių ideologijų nelaiko amžinomis duotybėmis. Atsižvelgiant į įgytą patirtį, kintančias aplinkybes, galima ir netgi reikia keisti ugdymo ideologiją. Mokslininkas priimtinais laiko tuos atvejus, kai dėl kintančios visuomenės struktūros ar kylančių naujų poreikių yra derinami kelių ideologijų elementai. Beje, ši tendencija matyti ir Lietuvoje, nes Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų apraše greta socialinio konstruktyvizmo principų kaip svarbi bendrojo ugdymo kaitos kryptis nurodomas „perėjimas prie personalizuoto, savivaldžio mokymosi“. Anot M. S. Schiro'o, svarbiausia yra viena – apskritai sistemą grįsti tam tikru konstruktu, numatant galutinius ugdymo tikslus.

Į tai atsižvelgia ugdymo turinį keičiančios šalys. Pavyzdžiui, per pastaruosius penkerius metus ugdymo turinys buvo atnaujintas Anglijoje (tarp 2014 ir 2016–2017), Austrijoje (2015–2016), Australijoje (2014), Suomijoje (2016). Artimiausiu metu jį atnaujinti rengiasi Latvija, Čekija, Velsas. Viena vertus, kiekviena iš šių šalių turėjo ar turi savų pagrįstų ir tikslingų kaitos motyvų – ja siekiama išspręsti iškilusias ugdymo kokybės problemas. Kita vertus, visos kaitą pastaruoju metu vykdžiusios ar numatančios vykdyti šalys esmėne kaitos priežastimi laiko būtinybę ugdyti bendrąsias mokinių kompetencijas. Vienur buvo deklaruota, kad bendrosios kompetencijos yra ugdomos per visus mokomuosius dalykus, kitur – kad kompetencijos ugdomos tam tikromis mokymosi formomis.

Kodėl reikia atnaujinti ugdymo turinį Lietuvoje?

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 4 straipsnyje nurodomos sąlygos ir aplinkybės, kurioms esant keičiamas ar sistemingai atnaujinamas ugdymo turinys. Tai:

- ugdymo, mokymo ir studijų tikslai, keliami atitinkamos grupės ar tipo mokyklai;
- besikeičiančios socialinės ir kultūrinės aplinkos lemiami Lietuvos visuomenės poreikiai;
- vietos ir mokyklos bendruomenės reikmės;
- mokinių ir studentų turima patirtis;
- ugdymosi poreikiai ir interesai.

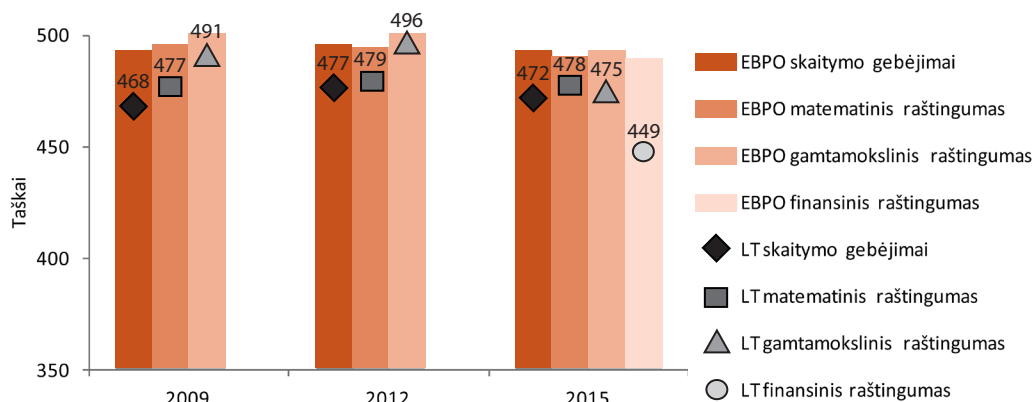
Ankstyvojo ir bendrojo ugdymo turinio atnaujinimo klausimas pastaraisiais metais svarstomas neatitiktinai. Jau po 2008 ir 2011 metų įvykdytos bendrųjų programų kaitos buvo koreguojami strateginiai Lietuvos valstybės, visuomenės raidos tikslai. Jie yra formuluojami įvairiuose nacionalinio lygmens strateginiuose raidos dokumentuose: Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2012), Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje (2013), 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje (2012) ir kt. Ugdymo turinio kaitos peržiūrą lemia ir jau prasidėję šios srities procesai. 2015 metų pabaigoje patvirtintu Pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programų aprašu ir Geros mokyklos koncepcija sukonkretinti

pagrindiniai ugdymo siekiai. Jų centre – atviras, kūrybingas, atsakingas žmogus. Siekiant šio tikslo, būtina puoselėti *kiekvieno* vaiko ir jaunuolio prigimtines dvasines, intelektines, fizines galias, padėti atsiskleisti jo individualybei; sudaryti *vienodas galimybes visiems* pasiekti maksimalius jų galias atitinkančius ugdymosi rezultatus ir brandinti mokymosi visą gyvenimą nuostatą. Dar vienas svarbus ugdymo siekis – jauno žmogaus tautinis ir pilietinis tapatumas, tolerancija, bendruomeniškumas, kritinis mąstymas, aktyvus dalyvavimas socialiniame kultūriniame ir politiniame gyvenime. Taigi informacijos pilname pasaulyje Lietuvos švietimo sistemai brėžiamas uždavinys – ugdyti pilietį, kuris mąstyty kritiškai ir kūrybiškai, turėtų analitinių ir problemų sprendimo gebėjimų, būtų iniciatyvus ir socialus. Todėl darosi itin aktualus asmenybės vertybinės orientacijos ugdymas, jos socialinis, pilietinis, dorinis brandinimas.

Atsižvelgiant į visus šiuos strateginius ir programinius tikslus reikia įvertinti, pakoreguoti ir ugdymo turinį. Jo kaitą lemia ir įvairios Lietuvos švietimo raidos aplinkybės.

Pirma, išryškėjo akivaizdžiai nepakankami mokinių mokymosi rezultatai. Pavyzdžiui, tarptautinio tyrimo EBPO PISA (2015) duomenimis, Lietuvos penkiolikmečių matematinis, gamtamokslinis raštingumas ir skaitymo gebėjimai yra reikšmingai žemesni už EBPO šalių vidurkį (2 pav.).

2 pav. Lietuvos penkiolikmečių PISA tyrimo rezultatai

Šaltinis: Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2017. Mokytojas, p. 43

Europos Komisijos ataskaitoje (2016) pripažįstama, kad Lietuvoje dar yra svarbių trūkumų, susijusių su mokinių bendraisiais gebėjimais ir ugdymo kokybe. Tai liudija konkretūs pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir valstybinių brandos lietuvių kalbos ir matematikos egzaminų rezultatai. Pavyzdžiui, pastaraisiais metais maždaug kas šeštas dešimtokas nepasiekia pagrindinio išsilavinimo matematikos patenkinamo pasiekimų lygio. Perėjus prie valstybinių brandos egzaminų kriterinio vertinimo sistemos paaiškėjo, kad apie dešimtadalis abiturientų nepasiekia lietuvių kalbos ir literatūros bent patenkinamo pasiekimų lygio.

Antra, šiandienį ugdymo turinio kontekstą Lietuvoje veikia globalizacijos ir postmodernizmo reiškiniai. Kaip vieną iš plika akimi matomų šios įtakos apraiškų galima paminėti tarptautinius mokinių pasiekimų tyrimus (TIMSS, PISA, PIRLS ir kt.). Nors patys mokinių pasiekimų lyginamieji tyrimai yra tik matavimo instrumentas, suteikiantis reikšmingų duomenų, tačiau noras orientuotis į tarptautinį kontekstą vienaip ar kitaip veikia ugdymo turinio formavimą.

Trečia, tebėra neišspręstos ugdymo turinio integracijos, perkrovimo problemos. Dar 2008 metais VU mokslininkų atliktame tyrime nurodoma, kad tarp

problemų, kylančių iš bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų turinio, vyrauja problemos, susijusios su vertikalia ir horizontalia programų derme, su didele programų apimtimi ir neatitiktimi egzaminų reikalavimams. Kiek vėliau, 2014 metais, Lietuvos švietimo taryba taip pat atkreipė dėmesį į bendrųjų programų tarpusavio dermės stoką.

Ketvirta, pakito galimybės naudotis mokymo ir mokymosi šaltiniais. Šiandien pasaulis neįsivaizduojamas be įvairiausių informacinių technologijų. Jomis naudojasi bemaž kiekvienas pilietis. Mokiniai ir mokytojai – ne išimtis. Informacinės ir komunikacinės priemonės teikia daugiau galimybių ieškant informacijos, padeda bendrauti ir bendradarbiauti. Naudojimas jomis jau nepriklauso vien nuo mokytojo entuziazmo, noro ir kūrybingumo. Mokymas ir mokymasis naudojantis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis turi tapti ugdymo turinio dalimi, ypač ugdymo individualizavimo ir diferencijavimo srityse.

Kas turi (gali) keisti ugdymo turinį?

Iki šiol ugdymo turinys Lietuvoje buvo keičiamas (tik iš dalies ar nuodugniau) pagal daugiau ar mažiau centralizuotą modelį (3 pav.)

Remdamiesi ankstesne patirtimi ir pedagogų (pavyzdžiui, Michaello Fullano) mintimis galime teigti, kad šių dienų visuomenei būdingas atviras požiūris. Jau nepakanka turėti vieną instituciją, kuri savo jėgomis ir derindama su Švietimo ir mokslo ministerija nustatytų, kodėl, ką ir kaip mokiniai turi mokytis. Taip yra todėl, kad dalies švietimo bendruomenės paramą kuriai nors programai galima užsitikrinti tik įtraukus ją pačią į programos kūrimą. Be to, akivaizdu, kad švietimo bendruomenė kuo toliau, tuo labiau yra nepaten-

3 pav. Iki šiol Lietuvoje vykusios ugdymo turinio kaitos modelis

Penkta, pakito ankstyvojo ugdymo samprata. Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo sistema yra integruota – vaikų globa (prižiūra) ir ugdymas sudaro vieną visumą. Tačiau tik pastaruoju metu kuriama ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimo ir palaikymo sistema. Dėmesio perkėlimas nuo globos (prižiūros) į ugdymą (edukaciją) kartu reiškia būtinybę atsižvelgti į tai visu ugdymo turiniu ir įtraukti ankstyvąjį ugdymą į bendruosius ugdymo turinio procesus. Be to, XVII vyriausybės programoje yra numatytas perėjimas prie šešiamečių privalomo ugdymo bendrojo ugdymo sistemoje. Tai yra dar vienas svarbus motyvas peržiūrėti visą ugdymo turinį.

Šešta, vyksta mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo sampratos kaita. Ugdymo turinio kaita reikalinga ir dėl įvairios mokymosi veiklos įrodymų išsilavinimui pripažinti kaupimo sistemos įgyvendinimo, įvairesnių kaupiamojo ir apibendrinamojo vertinimo formų ir būdų įtvirtinimo.

kinta būdais, kuriais švietimo politikai ir administratoriai lemia švietimo politikos pokyčius.

Todėl šiandien schema, pagal kurią didelė dalis pedagoginės visuomenės, mokyklų bendruomenės įtraukiamos kaitos procesui jau įsibėgėjus, nebeatrodo tinkama. Net ir viešosios diskusijos regionuose, pristatant parengtus kaitos dokumentus (programas, tvarkas, aprašus), iki šiol nebuvo labai rezultatyvios, nes jose dalyvaujantys mokytojai, mokymo priemonių rengėjai, švietimo administratoriai pristatomą kaitą paprastai priima kaip „nuleistą iš viršaus“, nesijaučia tikrais kaitos dalyviais. Nacionalinio lygmens ugdymo turinio kūrimas nėra tik grupės specialistų, „išorės“ ekspertų darbas. Laikantis ugdymo turinio kaip proceso sampratos, visi suinteresuotieji jame dalyvauja nuo pat pradžių (4 pav.).

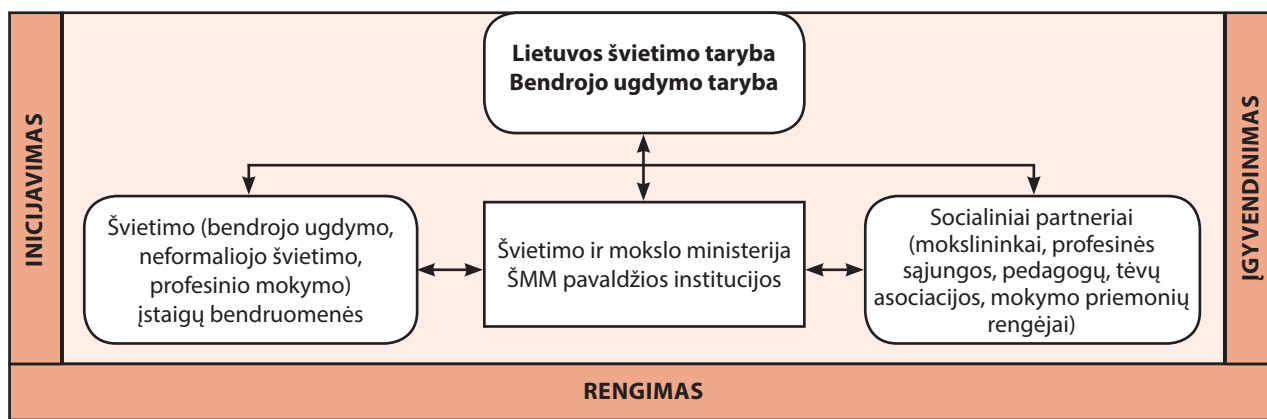
Ugdymo turinio kaitai dar nėra kaip reikiant naudojamos įvairiomis **ekspertinėmis galimybėmis**. Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 62 straipsnį Lietuvos švietimo taryba konsultuoja strateginiais švietimo plėtros klausimais. Šios tarybos galioje yra ne tik siūlymų dėl švietimo plėtotės kryptių teikimas, bet ir asociacijų telkimas viešoms diskusijoms svarbiausiais švietimo politikos ir strategijos tobulinimo ir įgyvendinimo klausimais. Tad Lietuvos švietimo taryba kartu su Bendrojo ugdymo taryba galėtų būti kaitą inicijuojančios, prižiūrinčios institucijos. Didelės jų pačių atstovaujamosios galimybės irgi gali būti sėkmingo įvairių dalyvių telkimo laidas.

Švietimo ir mokslo ministerijos, jai pavaldžių įstaigų darbuotojams ar jų samdomiems ekspertams palikus didelę dalį ugdymo turinio kaitos proceso **koordinavimo darbų**, nuo pat pirmųjų žingsnių būtinas **pedagogų** dalyvavimas kaitos planavime. Pedagogai yra svarbiausi pokyčių skatintojai ir ugdymo turinio interpretuotojai. Anot prof. Loretos Žadeikaitės, jų įtraukimas kuriant, interpretuojant ir įgyvendinant ugdymo turinio naujoves duoda visokeriopos naudos:

- didinamos mokyklų galimybės įgyvendinti ugdymo turinį pagal mokyklos poreikius;
- ugdymo turinys įgyvendinamas atsižvelgiant į socialinį ekonominį mokyklos kontekstą, jos savitumus ir pasirėngimą;
- kuriami pasitikėjimu ir bendradarbiavimu grindžiami mokyklos bendruomenės santykiai, atsiranda galimybė vienodai suprasti ir kartu planuoti pokyčius.

Kad neatsirastų atotrūkio tarp ugdymo turinio inicijavimo, rengimo ir įgyvendinimo, būtinas pačių įvairiausių **socialinių partnerių** dalyvavimas – nuo universitetų, kvalifikacijos kėlimo institucijų, pedagogams atstovaujančių profesinių sąjungų iki mokymo priemonių rengėjų.

4 pav. Ugdymo turinio atnaujinimo dalyviai

Kiek laiko skiriama ugdymo turiniui atnaujinti?

Laikas – vienas iš ugdymo turinio kaitos sėkmę galinčių lemti veiksnių. Jau beveik prieš pusę amžiaus švietimo sociologas Eric'as Hoyle'is aprašė pagrindinius ugdymo turinio kaitos aspektus (3 lentelė).

3 lentelė. Ugdymo turinio kaitos aspektai pagal E. Hoyle'į (1972)

Aspektas	Kaitos savybės
Tempas	Spartus arba lėtas
Mastas	Visa apimantis arba atskirą dalį
Laipsnis	Fundamentalus arba paviršinis
Tęsimumas	Revoliucija arba evoliucija
Kryptis	Linijinė arba ciklinė

Pagal: <http://www.nsgmed.com/education/process-of-curriculum-change-definition-need-factors-influencing/>

Šie aspektai tarpusavyje susiję. Jei pasirenkamas evoliucinis vyksmas ir norima tik pakoreguoti vieną ar kitą tikslą, pakeisti ar papildyti viena kita detale, tada ugdymo turinio kaita gali būti sparti. Tačiau jei būklės analizė rodo, kad reikia formuluoti naujus tikslus, o tokiu atveju būtina peržiūrėti jų dermę su visu ugdymo turiniu, tada spartaus ir paviršinio proceso tikėtis sunku.

Kiek laiko trunka ugdymo turinio kaitos parengimas kitose šalyse?

Minėtasis Škotijos ugdymo turinio rengimo ir diegimo procesas truko aštuonerius metus. Prieš pri-

imant konkrečius sprendimus dėl ugdymo programų reformos, 2002 m. vyko nacionaliniai debatai. Debatų, kuriuose dalyvavo daugelis ugdymo institucijų, tikslas buvo apibrėžti bendras Škotijos ugdymo vertybes. Tais pačiais metais Škotijos vyriausybė apsvaustė debatų rezultatus, o 2003 m. švietimo ministras pritarė nacionalinių debatų išvadoms. Kitas veiksmas – siūlymus dėl pagrindinių ugdymo uždavinių rengiančios grupės sudarymas 2004 m. Grupės siūlymai buvo grindžiami ne tik debatų rezultatais, bet ir Škotijos ugdymo mokslinių tyrimų tarybos atlikto tyrimo išvadomis. 2006 m. grupė paskelbė ataskaitą „Pažanga ir pasiūlymai“. Naujasis ugdymo turinys Škotijos mokyklose įdiegtas 2010–2011 mokslo metais.

Suomijoje naujas ugdymo turinys pradėtas įgyvendinti nuo 2016 m. rudens. Pagrindinės ugdymo turinio gairės nacionaliniu lygmeniu buvo parengtos ir paskelbtos 2014 m. Paskui porą metų vyko nacionalinio lygmens gairių pritaikymas, adaptavimas regioniniu ar vietos (mokyklos) lygmeniu. Tačiau pati ugdymo turinio atnaujinimo pradžia sietina su 2012 metais, kai vyriausybės nutarimu buvo patvirtinti bendrieji nacionaliniai tikslai ir pamokų skaičius. Tai gi nuo tikslų formulavimo iki įgyvendinimo pradžios praėjo beveik ketveri metai.

Panašiu tempu ugdymo turinys atnaujinamas Velse. Dar 2015 m. prasidėjusį procesą mokyklose numatoma visiškai įgyvendinti tik 2021 m. Latvijoje ugdymo turinį numatyta atnaujinti 2018 m. Jau 2016 m. aštuoniasdešimtyje Latvijos mokyklų buvo bandomas į kompetencijų ugdymą orientuotas naujo ugdymo turinio modelis – tikrinami mokytojų gebėjimai ir motyvacija diegti jį praktikoje.

Kartais atrodo, kad ugdymo turinio kaitos trukmė priklauso ir nuo ugdymo turinio sampratos. Atseit, jei nėra skirta pakankamai laiko, tenka susitaikyti su mintimi, kad jo pakaks tik dokumentams (naujai programai, aprašui ar pan.) parengti. Iš tikro taip nėra. Jei ugdymo turinys suprantamas kaip dokumentas, jo raidai nuosekliai būdingi formavimo, įgyvendinimo, vertinimo ir atnaujinimo etapai (5 pav.). Kiekvienas iš šių etapų yra aiškiai apibrėžtas laiko požiūriu. Tačiau ir šiuo atveju ugdymo turinio įgyvendinimo sėkmei daug įtakos turi viešinimas, sklaida, aprūpinimas tinkamomis mokymo priemonėmis, pedagogų kvalifikacijos kėlimas, vertinimo būdų kaita.

Šie procesai yra labai imlūs laikui ir atitolina vėlesnius etapus. Iki šiol Lietuvoje visi jie būdavo įgyvendinimo etapo dalis. Tačiau jie turėtų būti suprantami kaip formavimo etapo sudedamosios dalys, tokiu atveju įgyvendinimo etapo pradžia nutoltų.

Vertinimui taip pat reikia nemažai laiko. Tai priklauso nuo šaltinių, iš kurių sprendžiama apie ugdymo turinio poveikį, ypatumų. Ugdymo turinio kokybė vertinama remiantis:

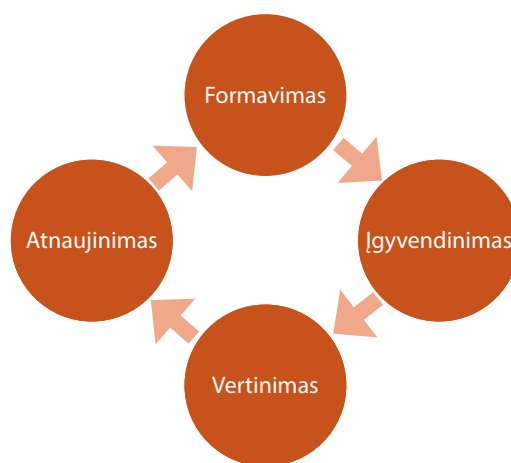
- egzaminų, nacionalinių ir tarptautinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatais;
- mokyklų išorinio vertinimo rezultatais;
- ekspertinio vertinimo ir tyrimų išvadomis.

Kaip keisti ugdymo turinį?

Bene pirmas darbas šioje srityje – plano, kaip bus keičiamas ugdymo turinys, sudarymas. Nepriklausomos Lietuvos švietimo raidoje jau būta bandymų kompleksiskai žvelgti į ugdymo turinio kaitą. 2007 m. Lietuvos Respublikos švietimo ministro įsakymu buvo patvirtinta „Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, vertinimo, atnaujinimo ir diegimo strategija“. Įvertinus šio dokumento nuostatų įgyvendinimo sėkmę ir nesėkmes, atnaujinus ir pakoregavus tokius jame apibrėžtus dalykus, kaip ugdymo turinio būklės vertinimas, ugdymo turinio tikslas, uždaviniai ir principai, švietimo lygmenų funkcijos ir vaidmenys ugdymo turinio procese, ugdymo turinio strategijos įgyvendinimo rodikliai ir kt., pridėjus ugdymo turinio formavimo mechanizmo aprašą, būtų sukurtas ugdymo turinio kaitą reguliuojantis teisinis dokumentas.

Mokslininkai pabrėžia, kad norint keisti ugdymo turinį būtinas parengiamasis etapas. Suomų edukologas Pasi's Sahlberg'as nurodo, kad vienas iš ugdymo

5 pav. Klasikinė ugdymo turinio nuolatinės raidos schema

Taigi matome, kad realus ugdymo turinio rezultatų vertinimas yra labai nutolęs laiko požiūriu nuo pradinį jo idėjų suformulavimo.

Kita vertus, jei į ugdymo turinio formavimo etapą vienaip ar kitaip įsitraukia visos ugdymo turinio kokybės suinteresuotos šalys, sutaupoma laiko, reikalingo viešinimui, sklaidai, mokymo priemonių parengimui, vertinimo sistemų pritaikymui. Šie procesai tada vyksta natūraliai.

mo kaitos sėkmės veiksnių – sukurti sąlygas, kurios visiems švietimo dalyviams leistų įsitikinti kaitos būtinybe, suprasti jos priežastis. Svarbus parengiamąjo etapo darbas – stiprinti motyvaciją kaitai. Šiame etape edukologai siūlo daug laiko skirti būklės vertinimui, viešam kaitos galimybių svarstymui. Tai itin svarbu Lietuvoje, nes per paskutinį dešimtmetį nacionaliniu lygiu nebuvo atlikta nė vieno tiesiogiai su bendrųjų programų turinio įgyvendinimu susijusio tyrimo. Šiandien disponuojama tik fragmentiškais įrodymais, iš dalies pagrindžiančiais ugdymo turinio kaitos poreikį. Todėl net ir skubios kaitos atveju reikalingas visapusiškas esamo ugdymo turinio tyrimas. Tai galėtų būti ekspertinės nuomonės apie esamas bendrąsias programas, mokomąsias priemones, ugdymo praktikas. Jas galėtų papildyti visų esamų mokinių pasiekimų duomenų antrinė analizė, kuri leistų tiksliau nustatyti visų sėkmių ir nesėkmių priežastis.

Tiek greitos, tiek palaipsnės kaitos atveju mokslininkai siūlo pagalvoti apie atsakymus į kelis esminius klausimus (4 lentelė).

4 lentelė. Ugdymo turinio formavimo klausimai

Greita kaita	Palaipsnė kaita
1. Ką tęsti ir išlaikyti?	1. Kokių švietimo tikslų numatoma siekti?
2. Ką ir kaip tobulinti?	2. Kokios patirtys gali būti garantija, kad pavyks pasiekti numatomus tikslus?
3. Ką pradėti naujai?	3. Kaip šios švietimo patirtys gali būti veiksmingai taikomos?
4. Ko atsakyti?	4. Kaip nustatyti, kad tikslai yra pasiekti?

Šaltinis: Ralph Tyler, cituota pagal A. Moore, 201

Net ir greita ugdymo turinio kaita gali lemti nemenkus kokybės pokyčius. Bet šiuo atveju būtina viena sąlyga – visi ugdymo turinio pokyčiai turėtų vykti kartu su ugdymo rezultatų vertinimo kaita. Būtent vertinimas labai lemia tai, kaip sėkmingai vyks procesai. Daugiau dėmesio ir pastangų visada skiriama tiems dalykams, kurie yra vertinami. Jau beveik prieš pusę amžiaus atlikti tyrimai (Snyder; Miller ir Parlett) patvirtino, kad didžiausią įtaką mokymuisi turi ne tai, kaip mokoma, bet tai, kas ir kaip vertinama. Nors ir prabėgus dešimtmečiams, ši mintis tebėra aktuali švietimo sistemoje. Jei kuri nors sritis nėra vertinama, greičiausiai jai bus skiriama mažiau laiko, dėmesio ir pastangų. Todėl vertinimas privalo derėti su numatytais siekti tikslais ir aprėpti visas tas sritis, kuriose reikalingas vienas ar kitas pokytis.

Palaipsnės kaitos atveju, vykdant esminius pokyčius, svarbiausia yra atsakyti į pirmą klausimą – persvarstyti ir apibrėžti tikslus. Nuo atsakymo į jį priklauso ugdymo turinio modelį grindžianti ugdymo filosofija. Edukologas Allan'as C. Ornstein'as teigia, kad neturėdami ugdymo filosofijos švietėjai lieka be krypties, judėdami į tai, ką nori pasiekti švietimu. Pavyzdžiui, vienaip ugdymo turinys konstruojamas, jei tikslas – užtikrinti kokybiškos darbo jėgos parengimą ateities visuomenei, ir visai kitaip ugdymo turinys gali atrodyti, jei tikslas – visapusiškai išsilavinusi asmenybė, t. y. tokia, kuri ateityje gali pati mokytis, įgyti naujų žinių ir gebėjimų, perkurti, koreguoti ir plėsti mokykloje įgytą patirtį. Be to, aiškus tikslo supratimas ir modelio pasirinkimas nuo pat pradžių turėtų užtikrinti visų ugdymo turinio dalių dermę. Pavyzdžiui, vienodai visų suprantami ugdymo tikslai leistų išvengti Lietuvoje pažįstamos situacijos, kai bendrosiose programose pabrėžiama bendrųjų kompetencijų svarba ugdyme, o branda pripažįstama, remiantis tik įgytų dalykų kompetencijų matavimu. Atsižvelgiant į Suomijos ir kitų šalių patirtį, edukologų tyrimus, naujasis ugdymo turinio modelis privalo būti plėtojamas ne tik horizontaliu lygmeniu, t. y. ne tik paskirtų, pasamdytų ekspertų, mokytojų ar jų asociacijų atstovų grupėse. Nacionaliniu lygmeniu pasiūlius esminius gebėjimus ir bendriausią turinio apimtį, paliekama erdvės regiono ar savivaldybės, mokyklos ar net atskiro mokytojo kuriamam ugdymo turiniui. Šiame lygmenyje ugdymo turinį konkretinti padeda diskusijos ir dalijimasis patirtimi profesiniuose tinkluose, darbo grupėse ir konferencijose. Galima ugdymo turinio kaitos parengimo darbų seka, derinant įvairių lygmenų atstovų darbą, pateikiama 1 priede.

Kokie yra ugdymo turinio kaitos taikiniai?

Lietuvos ir užsienio edukologai savo teoriniuose darbuose, tyrimų išvadose pabrėžia kelias ugdymo turinio kaitos ypatybes.

Pirma, Lietuvoje, kaip ir kitose Vakarų šalyse, periodiškai diskutuojama apie tai, kas svarbiau – kul-

Ugdymo turinio parengimas įgyvendinti siejamas būtent su regiono ar savivaldybių ugdymo turinio sudarymu ir kiekvienos mokyklos ugdymo plano sukūrimu. Bendrųjų idėjų adaptavimas vienam ar kitam regionui, pritaikymas atskiroje mokykloje teikia galimybių koreguoti ir nacionalinį ugdymo turinį.

Ir pagaliau – bendras visų lygmenų (tiek horizontaliai, tiek vertikalčiai) darbas kuriant ugdymo turinį leidžia tikėtis ateityje išvengti atvejo, kai tas pats ugdymo turinys suprantamas trim skirtingais pavidalais (6 pav.).

6 pav. Ugdymo turinio supratimo skirtumai

Numatytasis	• Ko siekė ugdymo turinio iniciatoriai ir kūrėjai?
Įgyvendinamasis	• Kaip ugdymo turinį suprato pedagogai?
Pasiektasis	• Ką išmoko, įgijo mokiniai?

Lygiagretus įvairių lygmenų atstovų darbas kuriant ugdymo turinį leidžia tikėtis, kad:

- nereikės papildomų sąnaudų mokytojams supažindinti su ugdymo turinio ypatybėmis;
- atnaujinus ugdymo turinį iš karto bus turima procese dalyvavusių mokomųjų priemonių rengėjų sukurtų vadovėlių, mokomųjų programų ir pan.;
- kartu su kitais procesais vienu metu prasidės mokinių pasiekimų vertinimo procesas.

Kadangi ugdymo turinio kaita vyksta nuolat, reikalinga lygiagreti šio proceso rezultatų stebėseną. Tai reiškia, kad nuo pat pradžių nacionaliniu ir vietos lygmenimis atliekamas tiesioginis ugdymo turinio įgyvendinimo (mokinių pasiekimų pažangos, turinio apimčių, bendrųjų ir dalykinių kompetencijų, vertinimo, mokymo priemonių dermės) tyrimas. Tyrimo duomenys padeda ateityje išvengti fragmentiškumo priimančiam sprendimams dėl reikalingų pokyčių. Reikia turėti galvoje tą paprastą tiesą, kad pokyčių poreikis atsiranda gana greitai, todėl ne laikas keisti tik tada, kai jau be tų pokyčių gyventi nebeįmanoma. Sukurta sisteminga, reguliari ugdymo turinio funkcionavimo stebėseną leistų išvengti būtinybės „rekonstruoti orlaivį skrydžio metu“.

tūrinis paveldas ir laiko patikrinta žinių sistema ar mokinio poreikiai. Jei pripažįstama ir to, ir to svarba, tai keliamas klausimas – kaip šias skirtingas švietimo vertybes suderinti? Vienas iš galimų atsakymų – dėmesys kompetencijoms. Pastaraisiais metais įvairiose šalyse vykęs ir tebevykstantis ugdymo turinio atnaujinimas siejamas su gyvenime reikalingų kompetencijų stiprinimu. Yra įvairių kompetencijų klasifikacijų,

įvairių jų aprašų. Suprantama, kad turintiems XX a. pabaigos – XXI a. pradžios patirtį kuriantiems ugdymo turinį žmonėms keblu tiksliai numatyti, kokios kompetencijos bus reikalingos po dešimties metų ar

kelių dešimtmečių. Svarbu, kad bendrosios ir dalykų kompetencijos būtų traktuojamos kaip integrali visuma, atitinkanti svarbiausias ugdymo turinio sritis (5 lentelė).

5 lentelė. Svarbiausios ugdymo turinio sritys

Asmeninė	Socialinė	Kultūrinė	Ekonominė
Ugdymu tikimasi skatinti individualią intelektinę, dvasinę, moralinę ir fizinę ugdytinių raidą	Ugdymu tikimasi įgalinti visavertį ugdytinių dalyvavimą šeimos, bendruomenės ir visuomenės gyvenime	Ugdymas turi supažindinti ugdytinius su jų kultūros paveldu, kad jie galėtų prisidėti prie tolesnio plėtojimo	Ugdymas turi prisidėti prie būsimos ugdytinių ekonominės gerovės ir per tai – prie tautos ar valstybės gerovės

Pagal: Alex Moore, 2015

Antra, plėtojant šiuolaikinį ugdymo turinį svarbiausias dalykas yra ne indėlis (ko ir kaip mokysime), bet laukiami rezultatai ir poveikis (ko mokiniai turėtų išmokti, kokias kompetencijas turėtų išsiugdyti). Anot prof. Broniaus Bitino, „programuoti reikia ne mokytojo veiklą, o jos rezultatą“, t. y. kas pasiekama šia veikla. Pastarųjų metų Europos Sąjungos švietimo dokumentams taip pat būdingas rezultato svarbos išryškėjimas ir indėlio reglamentavimo mažinimas. Galimybė nacionaliniu lygmeniu formuluoti tik svarbiausius tikslus, vietos lygmeniui paliekant jų siekimo kryptis ir būdus, visai atitiktų šią nuostatą.

Trečia, ugdymo turinys turi būti suderintas horizontaliai – tarp sričių ir dalykų. Integruoti yra svarbu dėl kelių priežasčių. Pirma, atskirų dalykų pamokomis pasaulio pažinimas yra tarsi suskaidomas ir tai apsunkina visuminį pasaulio suvokimą. Integravimas – suskaidyto vaizdo sujungimas į visumą. Antra, ugdymo integracija yra vienas iš būdų suvaldyti vis augantį ir į atskirų dalykų pamokas nebetelpantį informacijos apie pasaulį srautą. Ugdymo turinio integravimo ekspertai Heidi Hayes Jacobs, Robin’as Fogarty’is ir kt. nagrinėjo mokomųjų dalykų integracijos galimybes, pasiūlė įvairių integravimo modelių. Nėra taip svarbu, kurį iš siūlomų modelių pasirinkti. Svarbiausia yra tai, kad ugdymo turinys apskritai teiktų galimybę formuoti vientisą pasaulio vaizdą.

Ketvirta, ugdymo turinys turi būti suderintas vertikalčiai – tarp koncentrų, amžiaus grupių. Tik turint galutinį vieno ar kito tikslo aprašymą arba, kitaip tariant, atsakymą į klausimą „Ką reiškia gerai mokėti (lietuvių kalbą, matematiką ir t. t.) baigiant mokyklą?“, galima konstruoti pakopinius ugdymo tikslus. Atskiri ugdymo sričių tikslai ir uždaviniai turėtų susidėlioti į tam

tikrą struktūrą. Jos pradžia – gebėjimų aprašas pradinio ugdymo programos pradžioje, t. y. kokius minimalius gebėjimus ir žinias vaikas turi turėti ateidamas į bendrojo ugdymo mokyklą, pabaiga – maksimalūs reikalavimai baigiant bendrojo ugdymo mokyklą. Tik taip galima išvengti tokios padėties, kokią aprašė John’as Hattie’is: „Panašu, kad daugelis pedagogų, pradėję mokyti naują mokinį, linkę nekreipti dėmesio į buvusių jo mokytojų pateiktus pažangos vertinimus, todėl kaskart, kai mokinys pradeda mokytis naujoje klasėje arba mokykloje, jo pažanga „sustoja“, kol naujasis mokytojas iš naujo įvertina jo žinias. <...> Mokytojai nuvertina tai, ką mokiniai geba padaryti, ir abejoja, kad ankstesnėje mokykloje jie galėjo įgyti giluminių žinių. Taigi ugdymo turinio tęstinumas nutrūksta.“

Ugdymo turinys turėtų būti suvokiamas kaip vientisas turinys, skirtas vaikams ir jaunimui, o ne kaip ankstyvojo ugdymo, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo etapų rinkinys. Todėl tektų atsakyti į klausimą: ko tikimasi iš piliečio ateityje ir kokiais būdais kiekviena ugdymo pakopa priartina prie galutinio tikslo?

Penkta, ugdymo turinys turėtų integruoti ir neformaliojo švietimo bei savaiminio ugdymosi teikiamas galimybes. Neformalusis švietimas Lietuvoje tebėra švietimo sistemos užribyje. Valstybės mastu analizuojami ir vertinami iš esmės tik formaliojo švietimo sistemos ugdymo rezultatai. Nors jau pradėti kurti ir diegti neformaliojo būdu įgyjamų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo mechanizmai, tačiau nacionalinio ugdymo turinio požiūriu jie nagrinėjami retai. Ugdymo turinyje sukurtos jungtys tarp formaliojo ugdymo ir neformaliojo vaikų švietimo padėtų užtikrinti vientisą ugdymą.

2 priedas. Sąvokos

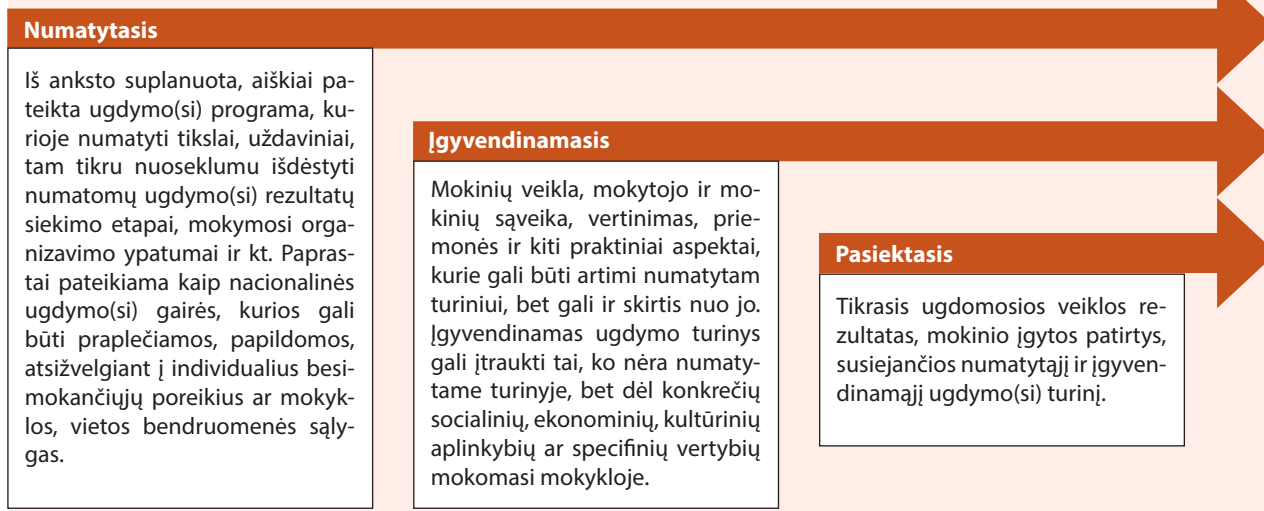
Ugdymo turinys kuriamas įvairiomis socialinėmis, kultūrinėmis, politinėmis ir individualiomis aplinkybėmis, todėl ir suprantamas gali būti labai įvairiai.

Ugdymo turinys – švietimo bendruomenės, švietimo administratorių ir politikų sutartos ugdymo kryptys ir būdai, kuriais prisidedama kuriant pageidaujamą visuomenės modelį, ir nuoseklūs etapai, vedantys į pageidaujamus ugdymo(si) rezultatus.

Ugdymo turinys (siaurąja prasme) – besimokančiojo perimama integruota žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų sistema.

Ugdymo turinys (plačiąja prasme) – mokymo ir mokymosi tikslais, pasiekimų standartais apibrėžta integruota žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų sistema, įvairiomis mokymo ir mokymosi priemonėmis įgyvendinama mokytojo vadovaujamo ugdymo proceso metu; apie ugdymo(si) rezultatus sprendžiama įvairiais mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo būdais.

UGDYMO TURINYS KAIP PROCESAS

Sąvoka	Apibrėžimas
Ugdymo turinio strategija	Bendros gairės, apibrėžiančios, kokios žinios, įgūdžiai, gebėjimai, vertybinės nuostatos bus aprašytos ugdymo programose, kaip tai bus daroma, kokiais kriterijais bus vadovaujama nustatant ugdymo(si) tikslus, turinį, ugdymo(si) metodus ir priemones, mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo būdus
Ugdymo turinio struktūra	Sąsają tarp ugdymo turinio elementų visuma, kuri gali būti sukonstruota įvairiais principais: pagal ugdymo(si) tikslus, mokomųjų dalykų ar integruotą turinį ir kt.
Ugdymo turinio raida	Ugdymo turinio vystymosi etapai: ugdymo turinio planavimas, įgyvendinimas, plėtojimas, vertinimas
Ugdymo turinio planavimas	Duomenimis ir logika grįstas ugdymo(si) galimybių, leidžiančių mokiniams pasiekti pageidaujamą kompetencijų lygį, strateginis konstravimas, kuriuo atsižvelgiama ir į ugdymo(si) etapų ypatybes
Ugdymo turinio įgyvendinimas	Švietimo bendruomenės narių (praktikų ir teoretikų) pastangos ugdymo turinio planavimo etape suformuluotas idėjas paversti ugdomąja praktika. Šio etapo metu paprastai kyla kvalifikacijos tobulinimo ir įvairių mokymo priemonių (vadovėlių, mokytojų knygų ir pan.) poreikis
Ugdymo turinio plėtojimas	Švietimo bendruomenės narių (praktikų ir teoretikų) profesinė veikla, siekiant tobulinti ugdymo programas – nuo šiuolaikinių mokymo(si) priemonių, metodų iki naujų mokymo(si) planų kūrimo
Ugdymo turinio atnaujinimas	Nuolatinis nuoseklus mokyklos perėjimo prie veiksmingesnių programų diegimo ir vykdymo procesas
Ugdymo turinio reforma	Siauresne prasme – perėjimas prie mokymo ir mokymosi pokyčių: dalyko turinio, didaktikų, vertinimo naujovių diegimas. Platesne prasme – tam tikras politinis procesas, kuriuo keičiamos ugdymu realizuojamos visuomenės raidos perspektyvos
Ugdymo turinio vertinimas	Duomenų apie ugdymo(si) tikslų pasiekimo lygį rinkimas siekiant spręsti apie viso ugdymo proceso vertę ir apie būtinybę jį keisti
Ugdymo turinio tinkamumas	Suinteresuotųjų šalių sprendimai apie socialinių, individualių poreikių tenkinimo tikimybę įgyvendinant konkretų ugdymo turinį

Šaltiniai

1. Duoblienė L. Ugdymo turinio formavimo politika: socialinė reprodukcija ir jos įveika. Kn.: Lietuvos švietimo politikos transformacijos. 2009, p. 106–136.
2. Hattie J. Matomas mokymasis. Mokytojo vadovas. Kaip užtikrinti didesnę poveikį mokinių pasiekimams. Vilnius, 2014.
3. Young Michael F. D. The Curriculum of the Future: From the „New Sociology of Education“ to a Critical Theory of Learning. London–New York: RoutledgeFalmer, 1998.
4. Moore A. Understanding the School Curriculum: Theory, Politics and Principles. London–New York, 2015.
5. Motiejūnienė E., Žadeikaitė L. Kompetencijų ugdymas: iššūkiai ir galimybės. *Pedagogika*, 2009, T. 95, p. 86–93.
6. Nagrockaitė Š. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos ugdymo turinio samprata: diskurso analizė. Daktaro disertacijos santrauka. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2015.
7. New national core curriculum for basic education: focus on school culture and integrative approach. Finnish National Board of Education, 2016. http://www.oph.fi/download/174369_new_national_core_curriculum_for_basic_education_focus_on_school_culture_and.pdf.
8. Ornstein A. C., Behar-Horenstein L. S., Pajak E. F. *Contemporary Issues in Curriculum*. Boston–New York: Pearson Education, Inc., 2003.
9. Sahlberg P. Curriculum change as learning: In search of better implementation. <http://www.sac.smm.lt/bmt/wp-content/uploads/2009/09/1-Passi-Sahlberg-Curriculum-change-as-learning.pdf>.
10. Schiro M. S. *Curriculum Theory: Conflicting Visions and Enduring Concerns*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc., 2012.
11. Vaitekaitis J. Ugdymo turinio kaita Lietuvoje: globalizacijos padariniai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 2016, 37, p. 18–34.
12. Valantinas A. Ikimokyklinio ugdymo kokybė. *Švietimo problemos analizė*, 2012, rugsėjis, Nr. 13 (77).
13. White J. *Rethinking the School Curriculum. Values, Aims and Purposes*. London–New York: RoutledgeFalmer, 2004.
14. Žadeikaitė L., Zaleskienė I. Ugdymo turinio kūrimas: teorinės įžvalgos ir praktinės ugdymo realizavimo prielaidos. *Pedagogika*, 2016, T. 124, p. 58–70.

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių švietimo padalinių specialistams, mokyklos bendruomenei ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Leidiniai skelbiami internete adresu: <http://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/tyrimai-ir-analizes/svietimo-problemos-analizes/2012-metu>; <http://www.sac.smm.lt/index.php?id=36>.

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt). Autorius, norintis publikuoti savo parengtas analizes, prašome kreiptis į Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vyriausiąją specialistę Jūratę Vosylytę-Abromaitienę (jurate.vosylyte-abromaitiene@smm.lt, tel. (8 5) 219 1121).

Analizę parengė Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros Švietimo politikos analizės skyriaus vedėjas Evaldas Bakonis.

Konsultavo: Švietimo ir mokslo ministerijos Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyriaus vedėja Laimutė Jankauskienė ir Pagrindinio ir vidurinio ugdymo skyriaus vedėja dr. Loreta Žadeikaitė.

Ugdymo turinio kaita: kas lemia sėkmę?

Redaktorė *Mimoza Kligienė*
Maketavo *Valdas Daraškevičius*

2017-10-10. Tir. 1 400 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius
Spausdino UAB „Indigo Print“, Piliakalnio g. 1, 46223 Kaunas